

กัณฑ์ที่ ๒๐ | ศิลทั้ง ๓ ประการ

๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺทสฺสฯ (๓ ทน)

อธิศีลสิกขาสมาทานे อธิจิตตสิกขาสมาทานे อธิปัญญาสิกขาสมาทานे อปฺปมาเทน สมฺปาเทสฺสามา
ติ เอวณฺหิ โน สิกฺขิตพฺพนฺติฯ

โถวาทปาติโมกฺษาทิปาโฐ พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา แก่ด้วยศิลทั้ง ๓ ประการ ซึ่งสมเด็จพระบรมศาสดาจารย์
ทรงประทานเทศนาเรียกว่า อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ทั้ง ๓ ประการ นี้เป็นศิลทางพุทธศาสนาต้อง
ประสงค์ แม้ศิลตั้งแต่เป็นศิลต่ำลงไปกว่านี้ พุทธศาสนาก็นิยมยินดี เพราะศิล สมาธิ ปัญญา ทั้ง ๓
ประการ ได้แสดงมาแล้ว

ศิลโดยปริยายเบื้องต่ำ ประสงค์เอาศิล ๕ ประการ ศิลโดยปริยายเบื้องสูง ประสงค์เอาปาฏิโมกข์สังวร
ศิล และบริบูรณ์ด้วยมารยาทและโคจร เห็นภัยทั้งหลายสมโทษแม้มีประมาณน้อย สมาทานศึกษาอยู่
ในสิกขาบทบัญญัติน้อยใหญ่ทั้งหลาย เป็นศิลโดยปริยายเบื้องสูง

สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำ พระองค์ได้ทรงแนะนำว่า อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ เป็นผู้
สละอารมณ์ทั้งสิ้น หุดขาดจากใจ ถึงซึ่งความเป็นหนึ่งขงใจได้ นี้สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำ สมาธิ
โดยปริยายเบื้องสูง ทรงแนะนำให้ดำเนินถึง ปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน เมื่อเข้าฌาน
ใดฌานหนึ่งได้ เรียกว่าสมาธิโดยปริยายเบื้องสูง

ปัญญาโดยปริยายเบื้องต่ำ พระองค์ได้ทรงแนะนำว่า อริยสาวกในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้ เป็น
ผู้ปฏิบัติถึงซึ่งความเกิดขึ้นและความเสื่อมไป รู้ความเกิดขึ้น และความเสื่อมไปชัด และข้อปฏิบัติ
ดำเนินถึงซึ่งความสิ้นไปแห่งทุกข์โดยชอบ อันเป็นเครื่องเบื้อหน่ายอันประเสริฐ นี้ปัญญาโดยปริยาย
เบื้องต่ำ ปัญญาโดยปริยายเบื้องสูง คือพระองค์ทรงแนะนำว่า ภิกษุในธรรมวินัยของพระตถาคตเจ้านี้
เป็นผู้รู้ชัดว่านี่ทุกข์ นี่เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ นี้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ รู้ชัดในสัจธรรมทั้ง ๔
นี้ นี้ทางปัญญาโดยปริยายเบื้องสูง

ศิลโดยปริยายเบื้องต่ำ เบื้องสูง สมาธิโดยปริยายเบื้องต่ำ เบื้องสูง ปัญญาโดยปริยายเบื้องต่ำ เบื้องสูง
นั้น ได้แสดงแล้วในสัปดาห์ก่อนๆ โน้น

บัดนี้จักแสดงในอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ต่อจากศิล สมาธิ ปัญญา โดยปริยายเบื้องต่ำ เบื้องสูงเป็น
ลำดับมา

อธิศีล แปลว่า ศีลยิ่ง อธิจิต แปลว่า จิตยิ่ง อธิปัญญา แปลว่า ปัญญายิ่ง แปลตามมคธภาษา ประกอบตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า พุทธศาสนิกชนทั้งหลายถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว ในอันถ้อยมั่นซึ่งศีลยิ่ง ในอันถ้อยมั่นซึ่งจิตยิ่ง ในอันถ้อยมั่นซึ่งปัญญายิ่ง ดังนี้ เอวณฺหิ โน สิग्ฆิตฺตํ พุทฺธํ อย่างนี้ อย่างนี้แม้จริงอันเราทั้งหลายควรศึกษา แปลเนื้อความเป็นสยามภาษาได้ความดังนี้ ต่อแต่นี้จะอธิบายในเรื่องอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา สืบเป็นลำดับไป

อธิศีล แปลว่า ศีลยิ่ง ศีลยิ่งนั้นเป็นไฉน ศีลตามปกติธรรมดาที่ได้แสดงมาแล้ว โดยปริยายเบื้องต้นต่ำ เบื้องสูง ศีลยิ่งนะ ยิ่งกว่าเบื้องต้นต่ำเบื้องสูงไปกว่านั้นหรือ ศีลยิ่งนะ ต้องเห็นศีล ไม่ใช่รู้จักศีล เห็นศีลทีเดียว ศีลโดยปกติสํารวมกาย วาจา เรียบร้อยดีไม่มีโทษ งดเว้นเบญจจริติ ๕ ประการ ขาดจากจิต สันดาน บริสุทธิดุจพระอริยสาวกในธรรมวินัยของพระศาสดา นี่ศีลตามปกติธรรมดา ไม่ใช่อธิศีล นี่ศีลโดยปริยายเบื้องต้นต่ำ ศีลโดยปริยายเบื้องต้นสูง เหมือนภิกษุสามเณรกำลังศึกษากันเช่นนี้ ปาฏิโมกข์ สังวรศีล สํารวมตามพระปาฏิโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ทำตามข้อที่พระองค์ทรงอนุญาต อาจารย์โคจรสมุปนฺโน ถึงพร้อมด้วยมารยาทเครื่องมาประพฤติโดยเอื้อเฟื้อและโคจร อณุมตฺเตสุ วุชฺเชสุ ภยทสฺสาวิ เห็นภัยทั้งหลายในโทษแม้มีประมาณน้อย สมათาย สิग्ฆติ สิग्ฆาปเทสุ สมาทานศึกษา อยู่ในสิกขาบทบัญญัติน้อยใหญ่ทั้งหลาย นี่ศีลโดยปริยายเบื้องต้นสูง ไม่ใช่อธิศีล

คือบริสุทธิตลอดจนกระทั่งถึงเจตนา ความนึกคิดอ่านก็เป็นศีลจริงๆ ตรงตามวาระพระบาลีว่า เจตนาหํ ภิกฺขเว สีลํ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เจตนาความคิดอ่านทางใจนั้นแหละเป็นศีล รับสั่งดังนี้ นี่ก็เป็นเจตนาศีล ความคิดอ่านทางใจ ศีลมีแต่กายกับวาจา เจตนาก็เป็นศีล ความนึกคิดอ่านก็เป็นศีลอีก เป็นศีลด้วย แต่ยังไม่ถึงอธิศีล อธิศีล ศีลที่เห็น ไม่ใช่ศีลที่รู้ เจตนาความคิดอ่านปกติสละสลวย เรียบร้อยก็มาจากศีล ศีลเป็นดวงใสอยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไสบริสุทธิ เท้าฟองไข่แดงของไก่ ดวงศีลอยู่ในนั้น ไสบริสุทธิ เท้าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ อยู่ในดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไสบริสุทธิ เท้าฟองไข่แดงของไก่ ศีลดวงนั้นแหละ ถ้าผู้ปฏิบัติไปถึงไปเห็นเป็นปรากฏขึ้นในศูนย์กลางกายมนุษย์ เห็นเป็นปรากฏขึ้น ศีลดวงนั้นแหละได้ชื่อว่า เป็นอธิศีล เป็นอธิศีลแท้ๆ

เมื่อรู้จักอธิศีลดังนี้ละก็ ศีลโดยปริยายเบื้องต้นต่ำเบื้องต้นสูงนั้นเป็นปกติศีล ในศีลที่เห็นดวงใส ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไสบริสุทธิเท้าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์นั้น อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไสเท้าฟองไข่แดงของไก่ ศีลดวงนั้น เขาเรียกว่าอธิศีล อธิศีล แปลว่าศีลยิ่ง ศีลที่ผู้ปฏิบัติ และเห็นแล้ว ก็ใจของผู้ปฏิบัติ ก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลนั้นบ้าง ไม่ล่อกล่อก หลลวไหล หลลวไหลเลอะเลือน ใจเป็นหนึ่งลงไปกลางดวงศีลนั้น นั่นเป็นอธิศีลแท้ๆ ศีลนั้นจะบริสุทธิก็เห็นว่าบริสุทธิ ศีลไม่บริสุทธิก็เห็นว่าไม่บริสุทธิ จะสะอาดเพียงแคไหนก็เห็น ไม่สะอาดแคไหนก็เห็น ชุ่นมัวเศร้าหมองก็เห็น ทั้งนี้ ศีลไม่เป็นท่อนเป็นช่อง อชฺฐา อชฺฐา อสพลา เมื่อรักษาศีล ใจหยุดอยู่ในศีลนั้น ศีลไม่เป็นไปเพื่อกำลัง ต้องการรักษาศีลจะให้ร้ายเท่านั้น เท่านั้น มั่งมีเท่านั้น มั่งมีเท่านั้น ศีลเป็นไปด้วยกำลังเช่น

นี่ไม่มี ไม่ประสงค์เป็นอริศีล ส่วนอริศีลนั้น เมื่อใจหยุดอยู่กลางดวงศีล ก็หยุดทีเดียว มุ่งแต่สมาธิต่อไป ไม่ได้มุ่งสิ่งอื่น อริศีลที่ปรากฏนั้นแหละผิปรกติดรรมา

เมื่อเห็นดวงศีลขนาดนั้นแล้ว ผู้มีปัญญาก็ไม่ได้ถอยออก ใจหยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลนั้น หยุดนิ่งพอถูกส่วนเข้าเท่านั้น ก็จะเข้าถึงดวงสมาธิอยู่กลางดวงศีลนั้น เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน ดวงขนาดนั้น นั้นสมาธิ ที่เห็นดวงนั้นแหละ ดวงอริจิตหละ จิตยิ่ง สมาธิยิ่งหละ นั้นเป็นสมาธิยิ่ง ยิ่งกว่าที่ทำมาแล้ว เป็นมาแล้ว เห็นมาแล้ว นั้นเรียกว่าจิตยิ่ง

จิตก็จะหยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิอีก เมื่อจิตหยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ นิ่งพอถูกส่วนเข้า พอจิตที่หยุดนิ่งก็กลางของกลาง กลางของกลางๆๆ หนักเข้า พอถูกส่วนเข้า ก็จะเห็นดวงปัญญาอีกดวงหนึ่งอยู่กลางดวงสมาธินั้น นั่นแหละปัญญาดวงนั้น เขาเรียกว่าอริปัญญา อริปัญญาแท้ๆ อริปัญญาในตอนต้น ไม่ใช่ตอนปลาย มีตอนปลายอีก

อริศีล อริจิต อริปัญญา ทั้ง ๓ ดวงนี้ นี้แหละเป็นธรรมดองแท้ในพุทธศาสนา เมื่อผู้ปฏิบัติในศีลสมาธิ ปัญญา ต้องเข้าถึงดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา จึงจะได้ชื่อว่าเข้าถึงอริศีล เข้าถึงอริจิต เข้าถึงอริปัญญา ถ้าจะดำเนินต่อไปตามร่องรอยของพระพุทธศาสนา กลางดวงปัญญามีวิมุตติ กลางดวงอริปัญญานั้นมีวิมุตติ วิมุตติอย่างไร วิมุตติหลุดทีเดียว หลุดจากศีล สมาธิ ปัญญา ลงไปที่เดียว วิมุตติ แปลว่า วิมุตติ หลุด แปลว่า หลุดพ้น กลางดวงวิมุตตินั้นจะเข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะเป็นธรรมที่พึงจะรู้เห็นตามความเป็นจริง หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั้น พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นก็จะเห็นกายมนุษย์ละเอียด เห็นกายมนุษย์ที่นอนฝันออกไป เห็นปรากฏทีเดียวว่า อ้อ กายนี้เองที่เรานอนฝันออกไป เห็นปรากฏนี้เอง ไม่ฝันแล้วก็ไม่เห็น ฝันจึงเห็น เห็นปรากฏกายที่นอนฝันออกไป นี่อริศีล อริจิต อริปัญญา ในกายมนุษย์ที่หายาบนี้

ยังมีอริศีล อริจิต อริปัญญา ในกายมนุษย์ที่ละเอียดนั้น ใจกายมนุษย์หยุดนิ่ง อยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวง อริศีล หยุดอยู่กลางดวงอริศีลอีก พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอริจิต หยุดอยู่กลางดวงอริจิตนั้นอีก พอถูกส่วนเข้าก็เห็นอริปัญญา หยุดอยู่กลางดวงอริปัญญานั้นอีก พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตตินั้นอีก ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ นี้ เข้าถึงอริศีล อริจิต อริปัญญา ในกายมนุษย์ละเอียด

ใจกายทิพย์ก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ พอถูกส่วนเข้าเห็นอะไร เห็นอริศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางอริศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอริจิต หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงอริจิต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอริปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงอริปัญญา พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า เห็นกายทิพย์ละเอียด

ใจกายทิพย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เห็น
ดวงอริสีล หยุดอยู่กลางดวงอริสีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอริจิต หยุดอยู่กลางดวงอริจิต ถูกส่วนเข้า
เห็นดวงอริปัญญา หยุดอยู่กลางดวงอริปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูก
ส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกาย
รูปพรหม

ใจกายรูปพรหมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอริสีล
หยุดอยู่กลางดวงอริสีล ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอริจิต หยุดอยู่กลางดวงอริจิต ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอริ
ปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงอริปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูก
ส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกาย
รูปพรหมละเอียด

ใจกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้า
เห็นดวงอริสีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงอริสีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอริจิต หยุดอยู่กลางดวงอริจิต ถูกส่วน
เข้า เห็นดวงอริปัญญา หยุดอยู่กลางดวงอริปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวง
วิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า
เห็นกายอรูปรูปพรหม

ใจกายอรูปรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปรูปพรหม ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอริสีล
หยุดอยู่กลางดวงอริสีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอริจิต หยุดอยู่กลางดวงอริจิต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอริ
ปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงอริปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูก
ส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกาย
อรูปรูปพรหมละเอียด

ใจกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปรูปพรหมละเอียดอีก พอถูกส่วน
เข้า เห็นดวงอริสีล หยุดอยู่กลางดวงอริสีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอริจิต หยุดอยู่กลางดวงอริจิต ถูก
ส่วนเข้า เห็นดวงอริปัญญา หยุดอยู่กลางดวงอริปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลาง
ดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วน
เข้า เห็นกายธรรม รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม สีเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า หน้า
ตักโตเล็กเท่าไรตามส่วนของกายธรรมนั้น สีเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า งดงามนัก นั่นแหละกาย
ธรรม นั่นแหละเรียกว่า พุทโธ หรือเรียกว่า พุทธรัตนะ กายธรรมนั่นเองเรียกว่าพุทธรัตนะ นี่ตรงนี้
เป็นปัญหาอยู่ตรงนี้ เมื่อเราแสดงศีลของสามัญ สัตว์ที่ยังไม่เห็นหรือยังไม่รู้ เป็นสามัญศีล ไม่ใช่อริสีล
ศีลผู้ทำมี ทำเป็น ทำเห็น เป็นอริสีล

ตั้งแต่กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด ถึงกายธรรม เมื่อเข้าถึงกายธรรมแล้ว ดวงศีลในกายธรรมยังมีอีก

ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย พอหยุดถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีลอีก ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายใหญ่กว้างแคไหน หน้าตักกว้างแคไหน ดวงธรรมที่เป็นธรรมกาย กลมรอบตัว เหมือนยังกับลูกบิลเลียดกลมรอบตัว ไสเป็นกระจกคั่นช่องส่องเงาหน้า ยิ่งกว่านั้น ไสกว่านั้น วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย ดวงศีลที่เห็นขึ้นในดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้นเท่ากัน ธรรมนั้นเท่าไร ดวงศีลนั้นก็เท่านั้น ดวงสมาธิก็เท่านั้น ดวงปัญญาก็เท่านั้น ดวงเท่ากันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นตรงนี้เป็นปัญหาสำคัญนัก ศิลปิน เมื่อเข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนี้ เมื่อเข้าถึงศีลในดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนี้แล้วก็ควรจะขยับขั้นขึ้นไป ใหม่

ศีลที่แสดงมาแล้วนั้นเป็นปรกตศีลไป หรือศีลขั้นต้น ยังไม่ถึงศีลเห็น นี่เป็นธรรมดาศีลไปหรือเป็นปรกตศีลไป เมื่อเข้าถึงธรรมกาย พอไปเห็นดวงศีลในธรรมกายเข้า ใหญ่ขนาดวัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย กลมรอบตัว ศีลขนาดนั้น ศีลที่ในกาย ๘ กาย กายมนุษย์ตลอดจนกระทั่งถึงกายอรูปพรหมละเอียด ๘ กายนั้น ควรเป็นปรกตศีลเสีย ต้องขยับขั้นขึ้นดังนี้ ดวงศีลในดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายก็เป็นอริศีลไป สูงขึ้นขนาดนี้ นี้ได้แก่คนปฏิบัติเป็น สูงขึ้นไปต้องจัดตั้งนี้เป็นอริศีล เพราะศีลในดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น ยิ่งกว่าดวงศีลในกายทั้ง ๘ กายที่แล้วมา

เข้าถึงกายธรรมแล้ว กายธรรมไม่ใช่กายในภพ เป็นกายนอกภพ กาย ๘ กาย กายมนุษย์ กายมนุษย์ละเอียด เป็นกายในภพ กายทิพย์ กายทิพย์ละเอียด พวกนี้กายอยู่ในภพ กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด นี่เป็นกายอยู่ในรูปภพ กายอรูปพรหม กายอรูปพรหมละเอียด อยู่ในอรูปภพ กายเหล่านี้อยู่ในภพ ศีลก็ควรจะเป็นปรกตศีลไป เมื่อเข้าถึงธรรมกายแล้ว ศีลในกายทั้ง ๘ นั้นก็เป็นปรกตไป ดวงศีลที่ไส วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย นั้นเป็นอริศีลแท้ๆ ไม่เคลื่อนหละ คราวนี้ถูกแน่ละ

ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลนั้น ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงสมาธิ นั้นอริจิตแท้ๆ เข้าถึงดวงอริศีล ดวงอริจิต ได้ดังนี้แล้ว กลางดวงอริจิตนั้นก็เป็ดวงอริปัญญาเท่ากัน ดวงเท่าๆ กัน หยุดอยู่กลางดวงอริปัญญา ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรมละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ไสหนักขึ้นไป

ใจของกายธรรมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอริศีลอีก หยุดอยู่กลางดวงอริศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอริจิตอีก ดวงเท่าๆ กัน วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัวเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ ศูนย์กลางดวงอริจิตอีก ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอริปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงอริปัญญาอีก ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติอีก

สนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นกายพระอนาคालะเอียด หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ไสหนัก ขึ้นไป

ใจของพระอนาคาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอนาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงอิศิล หยุดอยู่กลางดวงอิศิล ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงอิจิต หยุดนิ่งอยู่กลางดวงอิจิต ถูกส่วนเข้า เห็นดวงอิปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงอิปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายพระอรหัต หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ไสหนัก ขึ้นไป

ใจของพระอรหัตก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงอิศิล ตรงนี้แหละเป็นปัญหาอยู่ที่เรียกว่าเป็นอิศิล พอถึงพระอรหัตแล้ว อีกชั้นหนึ่ง หมดกิเลสเสียแล้ว ถ้าหากว่านี่เป็นวิราชาตุวิราชาธรรม ดวงศีลในดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต ถ้าหากว่าเป็นอิศิลจะซ้ารอยกันไป ควรเป็นวิมุตติศีล เพราะท่านเป็นวิมุตติทั้งเรื่องเสียแล้ว พระอรหัตควรเป็นวิมุตติศีล แล้ว ดวงนั้นวัดผ่าศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว ศีลดวงนั้นเป็นวิมุตติศีล เป็นวิมุตติเสียแล้ว ท่านหยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติศีลนั้น ถูกส่วนเข้าก็เข้าวิมุตติจิต หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติจิต ก็เข้าถึงวิมุตติปัญญา หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติปัญญานั้น เข้าถึงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติ เข้าถึงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั้น พอถูกส่วนเข้า เห็นกายพระอรหัตละเอียด หน้าตักขยายส่วนหน้าขึ้นไป ๓๐ วาทีเดียว กลมรอบตัวเท่าหน้าตักธรรมกายละเอียดละเอียดหนักขึ้นไปเท่าไรก็โตหนักขึ้นไป ละเอียดหนักขึ้นไปเท่าไรก็โตหนักขึ้นไปนับบอสงไขยไม่ถ้วน ละเอียดขึ้นไปดังนี้ แต่ว่าต้องเดินไปแวนนี้ ผิดแวนนี้แล้วก็ไม่มีถูกอิศิล อิจิต อิปัญญา ถูกแวนนี้ละก็ถูกอิศิล อิจิต อิปัญญา เป็นลำดับไป ถูกหลักนี้จึงจะไปนิพพานได้ เมื่อถึงพระอรหัตก็ไปนิพพานทีเดียว ทางอื่นไม่มีทางไป มีทางไปนิพพานเท่านั้น เมื่อถึงพระอรหัตแล้ว พระพุทธเจ้าท่านประพฤติปฏิบัติถึงพระอรหัตแล้ว เป็น พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าในโลกแล้ว ท่านก็ส่องดูธรรมูปนิสัยสัตว์ว่านี่เราปฏิบัติ มาถึงแค่นี้แล้วเราจะเคารพอะไร เราไม่เห็นมีใครควรเคารพใน ๓ ภพ กามภพเป็นกายมนุษย์ กายสัตว์นรก กายสัตว์เดรัจฉาน กายเปรต กายอสุรกาย หรือกายมนุษย์ก็ดี ในภพมนุษย์ กายมนุษย์ กายทิพย์ ในจาตุมหาราช ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี พรนิมมิตวสวัตตี ในกามภพนี้ หย่อนกว่าเราทั้งนั้น ไม่ถึงเรา ท่านมาขยับขึ้นมาถึงรูป พรหม ๑๖ ชั้น พรหมปาริสัชชา พรหมบุโรหิตา มหาพรหมา ปรีตตภา อัมปมาณาภา อาภัสสรา ปรีตตสุภา อัมปมาณสุภา สุภิกินหา เวหัพผลา อัสัญญัสตตา ๑๑ ชั้นนี้ กายต่ำกว่าเราทั้งนั้น อวิหา อัมปา สุทัสสา สุทัสสี ออกนิฏฐา นี่เป็นที่อยู่ของกายพรหม ต่ำกว่าเราทั้งนั้น ที่ไม่ได้มรรคผล จนไปถึงกายอรูปพรหม ๔ ชั้น อากาसानัญญาตนภพ วิญญานัญญาตนภพ อากิญจัญญาตนภพ เนวสัญญานาสัญญาตนภพ ก็ไม่ลดลงไปได้ เราสูงกว่าทั้งนั้น เราจะเคารพใคร สักการะใคร นับถือใคร จึงจะสมควร ท่านก็สอดธรรมกายพระอรหัต ถอยออกไปนิพพาน มีเท่าไรๆ ก็เข้ากลาง หนักเข้า ไปถามพระพุทธเจ้าที่ไปนิพพานแล้วเก่า ๆ มาก

น้อยมีเท่าไรรู้เรื่องหมด ว่า พระพุทธเจ้าเก่าๆ นับถือใคร บูชาใคร เคารพใคร มีตำรับตำรายืนยัน เป็นเนติแบบแผนทีเดียว ท่านวางตำรับตำราไว้ว่า

เย จ อติตา สมพุทธา เย จ พุทธา อนาคตา

โย เจตริติ สมพุทฺโธ พุทฺธโน โสภณาสโน

สพฺเพ สทฺธมฺมครุโน วิหรีสุ วิหรนฺติ จ

อถาปี วิหรีสุสนฺติ เอสา พุทฺธาน ธมฺมตา

ตสฺมา ทิ อตฺตกาเมน มหตฺตมภิกฺขชตา

สทฺธมฺโม ครุกาตพุโธ สรํ พุทฺธาน สาสนนฺติ

อง.จตุกก.(บาลี) ๒๑/๒๑/๒๗

นี่เป็นตำรับตำรา พระพุทธเจ้าท่านดำริเมื่อได้ตรัสรู้แล้วว่า พระสัมพุทธเจ้าเหล่าใดในอดีตกาลที่ล่วงไปแล้วทั้งหลาย พระพุทธเจ้าเหล่าใดที่ปรากฏในปัจจุบัน พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใดที่จะมาในอนาคตกาลภายภาคข้างหน้า พระสัมพุทธเจ้าพระองค์ใดผู้ซึ่งยังความโศกของประชาชนเป็นอันมากให้วินาศไป ซึ่งปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ สพฺเพ สทฺธมฺมครุโน ล้วนเคารพสัทธรรมทั้งสิ้น เคารพสัทธรรมที่เดียว วิหรีสุ วิหรนฺติ จ อถาปี วิหรีสุสนฺติ พระสัมพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใดมีอยู่แล้วด้วย มีอยู่ในบัดนี้ด้วย ทั้งจะมีต่อไปในภายภาคเบื้องหน้าด้วย เอสา พุทฺธาน ธมฺมตา ที่เคารพสัทธรรม เป็นธรรมดาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เคารพสัทธรรมอย่างเดียว ตสฺมา ทิ อตฺตกาเมน เพราะเหตุนั้น บุคคลผู้รักตน สงสารตน ยินดีต่อดน จำนงความเป็นใหญ่ ควรเคารพสัทธรรม ควรทำการเคารพสัทธรรม นี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ปรากฏอย่างนี้

เคารพสัทธรรม เคารพอย่างไร เคารพไม่ถูก ไม่ใช่เคารพง่างๆ ที่ได้เข้ากายพระอรหันต์นี้มาอย่างไรละ ใจก็ต้องหยุดนะซี เริ่มต้นก็ต้องหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ พอหยุดถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล หยุดอีกนั่นแหละ พอเข้าถึงดวงสมาธิก็หยุดอยู่กลางดวงสมาธิอีก พอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงปัญญา พอเข้าถึงดวงปัญญาก็หยุดอยู่กลางดวงปัญญาอีก เข้าถึงดวงวิมุตติก็หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติอีก เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก ก็เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด

ใจกายมนุษย์ละเอียดก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดอีก หยุดที่ใจหยุดนั่นแหละ ถูกหละ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดอีก เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลอีก เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิอีก เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา หยุดอันเดียว เข้าดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวง วิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอันเดียวแหละ หยุดในหยุดเรื่อยไปก็เข้าถึงกายทิพย์

ใจกายทิพย์ก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์อีก หยุดนั้นแหละสำคัญ หยุดนั้นแหละเป็นตัวสำเร็จ หยุดอันเดียวเท่านั้นแหละ ทางพุทธศาสนาเป็นเป้าหมายใจดำ หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ภูส่วนเข้า เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ภูส่วนเข้า ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ หยุดอันเดียวถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอันเดียวเท่านั้นก็เข้าถึงกายทิพย์ละเอียด

ใจกายทิพย์ละเอียดก็หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็เข้าถึงกายรูปพรหม

ใจกายรูปพรหมก็หยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม หยุดอันเดียว เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด

พอเข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด ใจของรูปพรหมละเอียดก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดเดียวแหละตัวสำเร็จ นี่แหละหัวใจเฉพาะพระพุทธศาสนาแหละ อย่าไปเข้าใจอื่นนะ เข้าใจอื่นเหลวไหล ก็เข้าถึงกายรูปพรหม

ใจของกายรูปพรหมก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมนั้นแหละ ก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลอีก เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิอีก เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาอีก เข้าถึง ดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติอีก เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก ก็เข้าถึงกายรูปพรหมละเอียด

ใจกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดอีก ภูส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลอีกก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิอีก เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีกก็เข้าถึงกายธรรม หยุดอันเดียว อย่าเลอะทางอื่นไม่ได้ พอหยุดเข้าได้ละก็ ภูเป้าหมายใจดำของพระพุทธศาสนาทีเดียว

ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย พอภูส่วนเข้าก็ถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ภูส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่

หยุดอยู่กลางดวงปัญญาที่เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ
หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็เข้าถึงกายพระอรหัต

ใจของกายพระอรหัตก็หยุดไม่ถอยเลย ไม่เขยื้อนทีเดียว หยุดอยู่ศูนย์กลางดวง ธรรมที่ทำให้เป็นพระ
อรหัต ไม่เขยื้อนทีเดียว เข้าถึงดวงวิมุตติศีล ใจของพระอรหัตก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติศีล ก็เข้า
ถึงดวงวิมุตติสมาธิ ใจของพระอรหัตก็หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติสมาธิ เข้าถึงดวงวิมุตติปัญญา หยุดอยู่
กลางดวงวิมุตติปัญญาก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุด
อยู่กลางดวง วิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่นั้นก็เข้าถึงกายพระอรหัตละเอียด แบบเดียวกันอย่างนี้

เมื่อรู้จักใจกลางพระศาสดานี้ละก็ ปล้ำใจให้หยุดเท่านั้น ถูกทางไปพระพุทธรเจ้าพระอรหันต์ ให้ถูก
ต้องร่องรอยความประสงค์ของพระพุทธรศาสนา แต่ว่าต้องอาศัย ศีล สมาธิ ปัญญา ต้องอาศัยอิทธิ
อิทธิจิต อิทธิปัญญา ต้องอาศัยวิมุตติศีล วิมุตติจิต วิมุตติปัญญา ถ้าไม่อาศัยทางนี้เดินละก็ไปไม่ได้ ถ้าไม่
อาศัยศีล สมาธิ ปัญญา อิทธิศีล อิทธิจิต อิทธิปัญญา ไม่อาศัยวิมุตติศีล วิมุตติจิต วิมุตติปัญญา แล้วไป
ไม่ได้ ไปไม่รอดทีเดียว เหตุนี้ทางพระพุทธรศาสนาจึงได้วางตำราไว้ว่า วินัยปิฎก คือศีลนั่นเอง ย่อลง
ในศีลนั่นเอง สุตตันตปิฎก ย่อลงก็จิต ที่เรียกว่าสมาธินั่นเอง ปรมัตถปิฎก ย่อลงก็ ปัญญานั่นเอง ตรง
กับอิทธิศีล อิทธิจิต อิทธิปัญญา วิมุตติศีล วิมุตติจิต วิมุตติปัญญา อันเดียวกันนั่นเอง

นี่เป้าหมายใจดำของพระพุทธรศาสนาเป็นอย่างไร เมื่อรู้จักหลักอย่างนี้ ต้องทำ ให้ถูกอย่างนี้ เมื่อทำให้
ถูกอย่างนี้ก็ถูกใจดำทางพระพุทธรศาสนา ถ้าไม่เดินทางนี้ก็ไม่ได้เรื่อง เอาหลักไม่ได้ เมื่อทำถูกต้องอันนี้
ละก็ พบพระพุทธรศาสนาได้เรื่อง เอาตามหลักได้ ก็ถูกชายจิวรของพระพุทธรเจ้าอยู่ ถ้าว่าทำไม่ถูก
ดังนี้เหมือนอยู่คนละจักรวาล ถ้าว่าถูกหลักดังนี้แล้ว ดังนี้แหละ เอวณฺหิ โน สิกฺขิตพฺพํ จริงอยู่อย่างนี้
แหละ ท่านทั้งหลาย ควรศึกษา ไม่ศึกษาอย่างนี้ก็เอาตัวไม่รอด

ที่ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอสมควรแก่เวลา เอ
เตน สจฺจวชฺเชน ที่ ที่ได้อ้างธรรมเนียมปฏิบัติตั้งต้นจนอวสานนี้ สทา โสตุถิ ภาวนตุ เต ขอความสุขสวัสดิ
จงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรใน สถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอ
สมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมิกถา

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ๕